

Rainer Sundström

TYÖVÄLINEENÄ KOKEMUS

Työskentely lastensuojelun kokemusasiantuntijana

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Mielenterveyshoitotyön koulutus (ylempi amk)

2024

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Sosionomi (ylempi AMK)
Tekijä	Rainer Sundström
Työn nimi	Työvälineenä kokemus - Työskentely lastensuojelun kokemusasi- antuntijana
Toimeksiantaja	SOS-Lapsikylä
Vuosi	2024
Sivut	35 sivua, liitteitä 10 sivua
Työn ohjaaja(t)	Anita Näslindh-Ylispangar

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää lastensuojelun kokemusasi-
antuntijoiden kokemuksia asiantuntijatehtävissä sekä sitä, millaisia vaikutuksia
on omana itsenään työskentelyssä asiantuntijana. Opinnäytetyön tavoitteena
oli hyödyntää kokemusasiantuntijoilta saatua tietoa perehdytyksen sekä oike-
anlaisen ja oikea-aikaisen tuen kehittämiseen. Tavoitteena oli myös saatujen
tulosten perusteella laatia alustava perehdytysuunnitelma kokemusasiantun-
tijoille. Kokemusasiantuntijoiden tiedon ja osaamisen hyödyntäminen lasten-
suojeleussa on kasvussa, mutta tarvetta tiedolle ja kokemukselle on.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena puolistrukturoituna kyselytutki-
muksena SOS-Lapsikylän täysi-ikäisille lastensuojelun kokemusasiantunti-
joille. Tutkimuskysymyksinä olivat, millaisia kokemuksia on omana itsenään
työskentelyssä asiantuntijana sekä miten lastensuojelun kokemusasiantunti-
joita voi tukea omana itsenä työskentelyssä. Sähköinen Webropol-ohjelmalla
toteutettu kyselylomake lähetettiin 21:lle lastensuojelun kokemusasiantunti-
jalle, joista kuusi vastasi kyselyyn. Vastaukset analysoitiin laadullisen sisäl-
lönanalyysimenetelmän mukaisesti.

Tutkimustulosten mukaan kokemusasiantuntijat kokevat omana itsenään työ-
skentelyn voimaannuttavana ja merkityksellisenä sekä emotionaalisesti kuor-
mittavana. Tutkimustulosten perusteella kuulluksi tuleminen ja mahdollisuus
vaikuttaa lastensuojeluun, kuten lakimuutoksiin vaikuttaminen, ovat tärkeitä.
Tutkimus osoitti myös vertaistuen ja yhteisöön kuulumisen tunteen, struktu-
roidun ohjeistuksen sekä työntekijän tuen olevan oleellisessa roolissa autta-
massa kokemusasiantuntijoita ajoittain kuormittavassa toiminnassaan.

Tutkimustuloksista nousi tarve kouluttaa ja tukea kokemusasiantuntijoita
omien rajojen vetämisessä sekä emotionaalisen resilienssin kehittämisessä.
Kokemusasiantuntijoiden perehdytystä ja tukea edistäisi sekä räätälöity tukira-
kenne että järjestelmällisen emotionaalisen tuen malli, jossa esimerkiksi sään-
nöllisesti lastensuojelun työntekijä tapaisi kokemusasiantuntijaa ja selvitettäi-
siin jaksamisen tilannetta. Kokemusasiantuntijoiden osaamisen sisällyttämi-
nen lastensuojelun rakenteisiin mentoroinnin ja vertaistuen avulla voi mahdol-
listaa alasta kiinnostuneiden, lastensuojelun piirissä olevien, lasten ja nuorten
urasuuntaa.

Asiasanat: lastensuojelu, kokemusasiantuntijuus, ehkäisevä lastensuojelu,
emotionaalinen tuki, työskentely omana itsenään

Degree title	Master of Social Services
Author	Rainer Sundström
Thesis title	Experience as a Tool - Working as an Expert-by-Experience in Child Protection
Commissioned by	SOS Children's Village
Time	2024
Pages	35 pages, 10 pages of appendices
Supervisor	Anita Näslindh-Ylispingar

ABSTRACT

The purpose of this master's thesis was to explore the experiences of experts-by-experience working in child protection roles and to examine the effects of working authentically as themselves in these positions. The goal of the master's thesis was to use the information gathered from experts-by-experience to develop appropriate work orientation processes as well as timely and relevant support structures. Additionally, the aim was to create a preliminary orientation plan for experts-by-experience based on the findings. While the integration of experts-by-experience in child protection is on the rise, there is still a further need for more knowledge and experience.

This master's thesis was conducted as a qualitative, semi-structured survey, targeting adult experts-by-experience in child protection, in SOS Children's Village. The research questions were: What are the experiences of working authentically as an expert in child protection? And how can experts-by-experience in child protection be supported to work authentically? An electronic questionnaire, created using the Webropol program, was sent to 21 experts-by-experience, of which six responded. The responses were analyzed using qualitative content analysis.

The results indicate that working as themselves is experienced by experts-by-experience as both empowering and meaningful, but also emotionally challenging. Feeling heard and having the opportunity to make an impact in child protection, such as contributing to legal reforms, were highlighted as important. The study also showed that peer support, a sense of belonging, structured guidelines, and staff support play a crucial role in helping experts-by-experience manage the emotionally demanding nature of their work.

The findings revealed a need for training and supporting experts-by-experience in setting personal boundaries and developing emotional resilience. A tailored support structure and a systematic emotional support model, including regular check-ins to assess well-being, would enhance their orientation and support processes. Integrating experts-by-experience into child protection through mentorship and peer support could also provide career opportunities for children and youth involved in the child protection system.

Keywords: child protection, expert-by-experience, preventive child protection, emotional support, working as authentic self

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS	7
3	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
3.1	Keskeiset käsitteet.....	10
3.1.1	Lastensuojelu.....	10
3.1.2	Kokemusasiantuntijuus	11
3.1.3	Voimaantuminen, merkityksellisyys ja emotionaalinen tuki.....	13
3.1.4	Työskentely omana itsenään	14
4	OPINNÄYTEYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYS.....	14
5	OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT.....	15
5.1	Tutkimusmenetelmä	15
5.2	Aineiston keruu	15
5.3	Kyselylomake.....	16
5.4	Aineiston analyysi.....	17
6	TULOKSET.....	20
6.1	Millaisia kokemuksia on omana itsenään työskentelyssä asiantuntijana?	21
6.1.1	Voimaantuminen ja merkityksellisyys	21
6.1.2	Emotionaalinen kuormitus.....	22
6.2	Miten lastensuojelun kokemusasiantuntijoita voi tukea omana itsenä työskentelyssä?.....	22
6.2.1	Yhteisöön kuulumisen tunne	22
6.2.2	Tuen ja koulutuksen tarve.....	22
7	POHDINTA	23
7.1	Tulosten tarkastelu	23
7.2	Tutkimuksen luotettavuus	24
7.3	Tutkimuksen eettisyys	25
7.4	Lastensuojelun tilanne	26

8	JOHTOPÄÄTÖKSET	27
8.1	Kokemukset omana itsenään työskentelyssä	27
8.2	Kokemusasiantuntijoiden tukeminen	28
8.3	Jatkotutkimusaiheet	29
	LÄHTEET	31

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Tietosuojailmoitus

1 JOHDANTO

Lastensuojelun palveluilla on Suomessa tärkeä tehtävä lasten turvaamiseksi. Viime vuosien aikana lastensuojelun tarve on kasvanut mittavassa määrässä ja pula ammattilaisista kuormittaa sekä haastaa lastensuojelupalveluiden laatua. Terveyden ja hyvinvointilaitoksen vuoden 2023 raportista ilmenee yli 17 000 lapsen olleen sijoitettuna kodin ulkopuolelle ja yli 110 000 lapsesta tehtiin lastensuojeluilmoitus, mikä on 11 % enemmän kuin vuonna 2022. Lastensuojelutilastot korostavat jatkuvaa tarvetta laadukkaille ja toimiville lastensuojelupalvelulle. (THL 2024.)

Kasvavien lastensuojelutarpeiden myötä lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen lastensuojelupalveluiden kehittämisessä ja suunnittelemisessa on tärkeää. Kokemusasiantuntijat, joilla on ensikäden kokemusta lastensuojelusta, tuovat arvokasta tietoa lastensuojelupalveluiden ja tuen kehittämiseen. Kokemusasiantuntijoiden avulla myös työntekijöiden ja asiakkaiden välistä kuilua voidaan pienentää. (Beresford 2019.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokemuksia asiantuntijatehtävissä sekä selvittää, millaisia vaikutuksia omana itsenään työskentelyssä on. Kokemusasiantuntijoilla on tärkeää omakohtaista kokemusta sekä tietoa, jota lastensuojelutyö tarvitsee. Asiakkaiden ja lastensuojelutyön ammattilaisten välistä kuilua on erityisen tärkeä pienentää, jotta lastensuojelupalvelut vastaavat asiakkaiden tarvetta ja työntekijät pystyvät tarjoamaan oikeanlaista ja oikea-aikaista tukea. (Kivistö ym. 2023.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on hyödyntää saatuja tuloksia kokemusasiantuntijoiden oikeanlaisen tuen tarjoamiseen ja kehittämiseen. Tavoitteena on myös tulosten avulla laatia alustava perehdytysuunnitelma, jotta kokemusasiantuntijat voivat työskennellä turvallisesti. Tämä opinnäytetyö tuottaa tietoa, jolla voi kehittää jo valmiita menetelmiä sekä auttaa räätälöimään tukea ja siten auttaa kokemusasiantuntijuuden sisällyttämistä lastensuojelutyöhön.

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖN KUVAUS

SOS-Lapsikylä on voittoa tavoittelematon lastensuojelupalveluita tarjoava organisaatio. SOS-Lapsikylä tarjoaa laajasti palveluita haavoittuvissa tilanteissa oleville lapsille, nuorille ja perheille. SOS-Lapsikylä on osa kansainvälistä järjestöä SOS-Children's Villages, jonka tehtävänä on turvata lapsille hoivaava kasvuympäristö. Palveluiden tarjoamisen lisäksi SOS-Lapsikylä edistää kehitystyötä lastensuojelun kentällä. SOS-Lapsikylän ehkäisevään työn asiantuntijapalveluihin kuuluu myös kokemusasiantuntijoiden ryhmä, jossa nuoret, joilla on kokemusta lastensuojelusta, kehittävät lastensuojelua muun muassa kouluttamalla alan ammattilaisia ja vaikuttamalla lastensuojelutyöhön. Kokemusasiantuntijoiden ryhmän oleellisena tehtävänä on saada lasten ja nuorten ääni kuuluviin tahoille, jotka toimivat ja tekevät päätöksiä lastensuojelussa. (SOS-Lapsikylä 2024.)

Tämän opinnäytetyön toimintaympäristöksi valikoitui SOS-Lapsikylän kokemusasiantuntijat tutkijan SOS-Lapsikylässä saaman työkokemuksen vuoksi. Lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden arvokkaan tiedon hyödyntäminen lastensuojelutyössä sekä kokemusasiantuntijuuden integroimisen lastensuojelun rakenteisiin on ollut yhtenä ohjaavana tekijänä laadullisen tutkimuksen tekemiselle. Lastensuojelun kokemusasiantuntijoista on vielä vähäisesti tutkimuksia, joilla asiantuntijoiden hyötyä alalle voitaisiin esittää myös laajemmin ihmisille. Kokemusasiantuntijoiden sisällyttäminen lastensuojelun ammattilaisten tekemän työn ohelle edellyttää selkeää ja strukturoitua lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden toimintamallia. (Beresford 2019; THL 2019.)

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tässä opinnäytetyössä tiedonhakua on tehty Cinahl-, Psycinfo-, Pubmed- ja ScienceDirect-tietokannoista sekä manuaalisella haulla (taulukko 1). Hakusanoina on käytetty seuraavia sanoja: child welfare, foster care, child protection, child protective services, expert by experience, lived experience.

Taulukko 1. Aiempien tutkimusten tiedonhakutaulukko

Tietokanta	Hakusanat	Osumia	Rajaukset	Valitut tutkimukset

CINAHL	Child welfare, foster care, child protection, child protective services, expert by experience, lived experience	936	Peer-reviewed, 2014-	Hurley ym. 2013, Carey 2023, Barkman ym. 2017, Kivistö ym. 2023
APA PsychInfo	Child welfare, foster care, child protection, child protective services, expert by experience, lived experience	4838	Peer reviewed, 2014-	Carey 2023, Dembele ym. 2024, Schrader-McMillan & Barlow 2017, Cooke ym. 2015, Eriksson 2013
PubMed	Child welfare, foster care, child protection, child protective services, expert by experience, lived experience	2597	Peer reviewed, mental health focus,	Joo ym. 2022, Ju & Lee 2018, Schrader-McMillan & Barlow 2017, Mutschler ym. 2021, Gvelesiani ym. 2023
ScienceDirect	Child welfare, foster	9252	Peer reviewed, 2014-	Beresford 2019, Carey

	care, child protection, child protective services, expert by experience, lived experience			2023, Schrader-McMillan & Barlow 2017, Mutschler ym. 2021, Gvelesiani ym. 2023, Barkman ym. 2017
Manuaalinen haku	Child welfare, foster care, child protection, child protective services, expert by experience, lived experience			Winn & Lindqvist 2019, Vilkka 2021, Videmšek 2017, Vuori s.a., Tuomi & Sarajärvi 2018, O Donovan 2018, Marwitz ym. 2024, Lincoln & Guba 1985, Lerbæk ym. 2024, Juhila s.a., Hyvärinen & Vuori s.a., THL, Valvira, TENK, Lastensuojelulaki

Laajan tiedonhaun jälkeen tietokannoista Cinahl, APA Psycinfo-, PubMed- ja ScienceDirect-tietokannoista sekä manuaalisella haulla valittiin tämän tutkimuksen kannalta tärkeimmät ja ajankohtaisimmat tutkimukset. Vertaisarvioituja artikkeleita valittiin erityisesti vuodesta 2014 eteenpäin, jotta tutkimuksen tulokset ja näkökulmat olisivat mahdollisimman ajantasaisia. Tämä tiedonhakuprosessi loi vahvan pohjan opinnäytetyölle ja sen myötä saatiin lisätietoa

kokemusasiantuntijuudesta sekä heidän asiantuntijuutensa hyödyntämisestä lastensuojelun kehittämisessä.

3.1 Keskeiset käsitteet

3.1.1 Lastensuojelu

Suomessa lastensuojelun tehtävä on määritelty lastensuojelulain mukaisesti eli ”turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun” (Lastensuojelulaki 13.4.2007 /417, 1. §). Lastensuojeluasiakkuus alkaa lastensuojeluasian vireille tulon myötä, kun sosiaalityöntekijä tekee palvelutarpeen arvioinnin, jossa selviää lapsen tarvitsevan lain mukaisia palveluja sekä tukea, lapsen kasvuolosuhteet ovat vaarantuneet tai lapsen käytös vaarantaa omaa kehitystä tai terveyttään (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 27. §).

Lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaan lapsi katsotaan alle 18-vuotiaaksi ja nuori on 18–22-vuotias. Laissa määritetään myös, että lastensuojelun asiakkaana yli puoli vuotta ollut lapsi tai nuori on oikeutettu jälkihuoltoon sijaishuollon päättymisen jälkeen. Lasta on osallistettava tämän täyttäessä 12 vuotta, jolloin lapsella on oikeus saada mielipide sekä toive otettavan huomioon päätöksenteossa sekä oikeus käyttää puhevaltaa omissa asioissaan. (Lastensuojelulaki 13.4.2017/417, 6. §, 20. §, 21. §, 75. §.)

Suomessa lastensuojelutapauksia vuonna 2023 oli yli 200 000, mikä osoittaa selkeää kasvua edellisvuoden tapauksista. Yli 100 000 lapsesta tehtiin lastensuojeluilmoitus, mikä tarkoittaa, että ilmoitus tehtiin noin 10 % suomalaisista lapsista. Merkittävä osa ilmoituksista kohdistui 13–15-vuotiaisiin nuoriin, joka oli noin 15 % ilmoituksista. Kasvussa on otettava huomioon myös covid-19-pandemian aiheuttamat vaikutukset sekä lapsiin että aikuisiin. Avohuollossa olevien lasten määrä oli lähes 40 000, kiireellisessä sijoituksessa olevien määrä oli lähes 5 000 ja sijoitettujen lasten määrä oli 11 300. (THL 2023.)

Kasvu lastensuojelun tapauksissa ja ilmoituksissa viittaa tarpeeseen lastensuojelupalveluista Suomessa sekä henkilöstöpula sosiaalityöntekijöistä sekä

ylittyvät asiakasmäärät aiheuttavat huolta lastensuojelun tulevaisuuden kannalta. Vuonna 2023 vain Keski-Pohjanmaa, Etelä-Karjala sekä Helsinki olivat ainoita alueita, jotka eivät ylittäneet asiakasmitoitusta. Pohjanmaalla asiakasmäärät ylittyivät yli puolella määritetyistä mitoituksista. Vantaa-Keravan sekä Keski-Suomen sosiaalityöntekijöiden nimeämisissä on ollut viivästyksiä pätevien sosiaalityöntekijöiden pulan vuoksi. Resurssihaasteista huolimatta palveluita pyritään kehittämään laadusta tinkimättä. (THL 2024.)

3.1.2 Kokemusasiantuntijuus

Kokemusasiantuntijalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on kokemusta tietyistä aihealueista, esimerkiksi mielenterveys- tai päihdepalveluissa, terveydenhuollossa tai sosiaalialalla, ja he kehittävät toimintaa hyödyntämällä omia kokemuksiaan. Kokemusasiantuntijoita on alettu hyödyntämään enemmän palveluiden kehittämisessä heidän ensisijaisen kokemuksensa ja asiantuntijuuden vuoksi. Kokemusasiantuntijat tarjoavat tietoa eri näkökulmista, joita ammattilaiset eivät välttämättä osaa ottaa huomioon. Kokemusasiantuntijuus myös osallistaa palveluiden käyttäneitä saamaan oman äänensä kuuluviin sekä tarjoaa vaikuttamismahdollisuuksia ja tällä tavalla voi voimaannuttaa kokemusasiantuntijoita. Kokemusasiantuntijuus kehittämiskeinona vaatii kuitenkin ammattilaisia ympärille varmistamaan tuen sekä struktuurin emotionaalisesti kuormittavaan tehtävään. Erityisesti lastensuojelussa kokemusasiantuntijoiden kokemukset voivat olla traumaattisia. (Beresford 2019, Mutschler ym 2021, O Donovan ym. 2019.)

Lastensuojelussa kokemusasiantuntijalla tarkoitetaan henkilöä, joka kokemukseensa myötä toimii kehittämässä ja työstämässä lastensuojelua asiantuntijana. Kokemusasiantuntijalla on omakohtaista kokemusta lastensuojelusta esimerkiksi huostaanoton tai avohuollon palveluiden myötä. Kokemusasiantuntija voi olla lastensuojelun nykyinen tai entinen 12–29-vuotias asiakas. (THL 2019.)

Lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaisesti lapsella on oikeus saada mielipiteensä ja toiveensa otettavan huomioon häntä koskevissa päätöksissä (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, 21. §). Lasten, erityisesti yli 12-vuotiaiden, on tärkeä olla tietoisia omista oikeuksistaan käyttäessään puhevaltaa itseään

koskevista asioissa. Tällöin lasten ja nuorten, kokemusasiantuntijoiden, kokemus ja tieto on elintärkeää lastensuojelun kehittämisessä ja ylläpidossa. (THL 2022.)

Pesäpuu ry:n Selviytyjät-tiimin kirjoittama Muutosvoimaa! – Kohti nuoren kokemusasiantuntijuutta lastensuojelussa on alan otollisimpia oppaita kokemusasiantuntijuudesta. Kirjassa opastetaan yksittäisten tai ryhmämuotoisesti kokemusasiantuntijoiden hyödyntämistä lastensuojelussa. (Barkman ym. 2017.) Kokemusasiantuntijuudesta olevia tutkimuksia löytyy mielenterveys- ja päihdetyön palveluista. Tutkimusten perusteella kokemusasiantuntijoilla on tärkeä osa asiakkaiden ja ammattilaisten välisen yhteistyön kehittämisessä. Dembele ym. (2024) kuvaavat kokemusasiantuntijoiden hyödyntämisen palveluissa ja kouluttamisessa lisäävän empatiaa, räätälöidymppää ja asiakaslähtoisempää palvelua sekä kehittää asiakkaiden tarpeisiin vastaamisen tehokkuutta. Myös Beresford (2019) korostaa tekstissään kokemusasiantuntijoiden kehittävän yhdessä ammattilaisten kanssa palveluita, jotka tukevat asiakkaiden todellisia tarpeita. Kokemusasiantuntijuuden hyötyjä on mahdollista implementoida myös muille aloille.

Kokemusasiantuntijoiden hyödyntämisen tunnistaminen on kasvussa erityisesti mielenterveys- ja päihdetyössä, mutta tutkimukset lastensuojelun kokemusasiantuntijoista ovat vielä hyvin vähäisiä. Tutkimukset lastensuojelusta usein keskittyvät suoraan asiakkaisiin tai ammattilaisiin, jättäen pois näkökulman henkilöistä, jotka eivät nykyisellä hetkellä enää ole lastensuojelun asiakkaita. On mahdollista myös, että vielä lastensuojeluun liittyvien ennakkoluulojen vuoksi tutkittavia pitäisi etsiä tarkemmin. Vähäistä näkökulmaa tutkimalla kuitenkin lastensuojelua alana voi kehittää hyödyntämällä kokemusasiantuntijoiden arvokasta ensikäden tietoa ja tarttua rakenteellisiin lastensuojelualan haasteisiin. (Schrader-McMillan & Barlow 2017; Marwitz ym. 2024.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2022) on jakanut kokemusasiantuntijuuden neljään päätoimintaan. Ensimmäisenä on asukas- ja asiakasosallisuus, jossa asiantuntija kehittää palveluita. Toisena on vertaistoiminta, jossa asiantuntija saa vertaisista tukea. Kolmas on yhteiskehittyvyys, jossa tiettyä palvelua kehittää ammattilaiset, asiakkaat sekä asiantuntijat. Viimeisenä on tämän opin-

näytetyön tutkittava kohderyhmä, eli kokemusasiantuntijatoiminta, jossa kokemuksensa myötä asiantuntijat tarjoavat osaamistaan hyödyttääkseen muita. (THL 2022.)

3.1.3 Voimaantuminen, merkityksellisyys ja emotionaalinen tuki

Voimaantumisella viitataan tunnetilaan, jonka ihminen saavuttaa kokiessaan pystyvänsä hallitsemaan omaa elämäänsä, päätöksiään tai ympäristöään. Kokemusasiantuntijuudessa voimaantumisella viitataan tunnetilaan, jonka kokemusasiantuntija saavuttaa saadessaan mahdollisuuden vaikuttaa käytännöllisiin, päätöksellisiin sekä poliittisiin asioihin. Vaikuttamistapa perustuu kokemusasiantuntijoiden kokemuksiin. Voimaantuminen voi lisätä myös merkityksellisyyden tunnetta, joka voi tulla kehityksen näkemisestä tai asioihin vaikuttamisesta, jotka koskettavat tai ovat koskettaneet kokemusasiantuntijaa. Kokemusasiantuntijoiden kokema voimaantuminen voi tukea sekä kokemusasiantuntijoiden hyvinvointia sekä palveluiden laadun parantamista. Voimaantumisen ja merkityksellisyyden kokeminen myös motivoi kokemusasiantuntijoita jatkamaan työskentelyä palveluiden kehittämiseksi. (Beresford 2019; Cooke ym. 2015; Mutschler ym. 2021.)

Kokemusasiantuntijoiden toiminta perustuu kokemusten kautta työskentelyyn ja erityisesti lastensuojelussa kokemukset voivat olla hyvin henkilökohtaisia ja herkkäluontoisia. Voimaantumisen ja merkityksellisyyden tunteen lisäksi emotionaalinen tuki on välttämätöntä kokemusasiantuntijoiden toiminnan ylläpitämiselle sekä eettisesti ehdotonta. Emotionaalinen tuki voi pitää sisällään turvallisen aikuisen saatavuuden, kenen kanssa voi käsitellä tilanteiden herättämiä tunteita. Myös vertaistuki on yleisesti kokemusasiantuntijoiden esiin nostama tärkeä tuellinen tekijä. Emotionaalista kuormaa ja uupumusta vähentää järjestelmälliset tukikeinot, kuten turvallinen ympäristö toimia, säännölliset purkutilanteet sekä vertaistuen myötä yhteisöön kuuluvuuden tunne. Kokemusasiantuntijoiden ryhmien ylläpitäjien tuleekin huolehtia kokemusasiantuntijoiden riittävästä emotionaalisesta tuesta toimiessaan haavoittuvaisissa tilanteissa. (Hurley ym. 2013; Winn & Lindqvist 2019.)

3.1.4 Työskentely omana itsenään

Omana itsenään työskentelyllä viitataan elettyjen kokemusten avulla, ja niitä hyödyntämällä, työskentelyyn. Useilta kokemusasiantuntijoilta saattaa puuttua koulutus ammattiin tai alaan, jossa toimivat kokemusasiantuntijoina. Erityisesti ammattitutkinnon puuttuessa tai vähäisen työkokemuksen vuoksi ammatillinen identiteetti on puutteellinen. Työroolin puuttuessa omien rajojen vetäminen voi olla haasteellista ja erityisesti lastensuojelun kentällä, missä kokemukset voivat olla hyvin traumaattisia, voi se lisätä emotionaalista kuormaa sekä uupumusta. Kokemusasiantuntijoilla omana itsenään työskentely mahdollistaa asiantuntijuuden lisäksi aitouden ja uskottavuuden työskennellessä alan ammattilaisten kanssa. (Gvelesiani ym. 2023.)

Lastensuojelussa kokemusasiantuntijoilla omana itsenään työskentelyssä nousee esille myös lastensuojelun nykyinen stigma eli ennakkoluulot. Lastensuojelun stigmaa on vähennetty vuosien varrella paljon, mutta vieläkin tietynlaiset ennakkokäsitteet ohjaavat ihmisiä, joille lastensuojelu on kaukaisempi käsite. Kokemusasiantuntijoiden toimiessa omana itsenään kokemusasiantuntijat altistavat itseään myös mahdollisille ennakoajatuksille. Kokemusasiantuntijoiden sekä heidän emotionaalisen resilienssin tukeminen ovatkin avainasemassa toiminnan ylläpitämiseksi. (Carey 2023; Gvelesiani ym. 2023.)

4 OPINNÄYTEYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokemuksia asiantuntijatehtävissä sekä selvittää, millaisia vaikutuksia on omana itsenään työskentelyssä asiantuntijana. Kokemusasiantuntijoilta saatua tietoa hyödynnetään perehdytyksen sekä oikeanlaisen ja oikea-aikaisen tuen kehittämiseen. Tavoitteena on saatujen tulosten perusteella laatia alustava perehdytysuunnitelma kokemusasiantuntijoille.

Tutkimuskysymyksinä ovat:

1. Millaisia kokemuksia on omana itsenään työskentelyssä asiantuntijana?
2. Miten lastensuojelun kokemusasiantuntijoita voi tukea omana itsenään työskentelyssä?

Tämän opinnäytetyön tulokset tarjoavat tärkeää tietoa kokemusasiantuntijoiden kokemuksista ja tarpeista. Niiden avulla on mahdollista kehittää parempia tukirakenteita sekä perehdytysprosesseja. Uusien rakenteiden myötä myös kokemusasiantuntijoiden hyvinvoinnin tukea voidaan kehittää.

5 OPINNÄYTETYÖN MENETELMÄT

5.1 Tutkimusmenetelmä

Tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimusmenetelmä. Kvalitatiivinen tutkimus on aikaisempiin aineistojen analyysiin perustuva. Laadullinen tutkimus jaetaan deduktiiviseen, eli teorialähtöiseen, sekä induktiiviseen, eli aineiston perusteella tutkivaan, tutkimukseen. Kvalitatiivinen tutkimus poikkeaa kvantitatiivisesta, eli määrällisestä, tutkimuksesta siten, että kvantitatiivisessa tutkimuksessa pyritään keräämään numeerista dataa ja täten mittaamaan ilmiötä, joka voidaan analysoida tilastollisesti. Kvalitatiivinen tutkimus analysoi ilmiötä syvällisemmin esimerkiksi haastattelujen sekä havainnoin ja sisällönanalyysin avulla. Vaikka kvalitatiivinen tutkimus voi muotoutua myös aiemman tutkitun tiedon ympärille, se tutkii aiempaa teoriaa erilaisista näkökulmista ja erilaisin lähestymistavoin. (Laadullinen tutkimus ja teoria s.a.)

5.2 Aineiston keruu

Opinnäytetyön aineisto keruu toteutettiin puolistrukturoidulla haastattelumenetelmällä sähköisesti Webropol-kyselylomakkeella. Sähköinen kyselylomake toimitettiin kokemusasiantuntijoiden ryhmän työntekijälle, joka välitti lomakkeen saatekirjeineen kokemusasiantuntijoille. Sähköinen kyselylomake aineiston keruumenetelmänä valikoitui toimintaympäristön sekä kokemusten kuvaamisen vuoksi (Vilkkä 2021, 85–92). Kyselylomaketta testattiin ennen kokemusasiantuntijoille sen lähettämistä. Kyselylomake osoittautui toimivaksi myös siksi, että vastaajat asuvat ympäri Suomea ja kyselyn ajankohta oli kesäaika, jolloin vastaajista useat ovat kesätöissä. Suunniteltu vastaajamäärä ei toteutunut ja jäi suhteellisen pieneksi, joten alkuperäistä suunnitelmaa puolistrukturoidun kyselylomakkeen käytöstä jouduttiin muuttamaan ja lopulta keskityttiin vain laadulliseen osioon eli avoimiin kysymyksiin. Vastaajat antoivat kuitenkin

arvokasta tietoa avoimissa kysymyksissä, joiden ansiosta laadullinen sisälönanalyysi voitiin toteuttaa onnistuneesti.

Webropol-kyselylomake (liite 2) sekä saatekirje (liite 1) lähetettiin SOS-Lapsikylän työntekijälle, joka koordinoi kokemusasiantuntijoiden ryhmää. Työntekijä toimitti kyselyn sekä saatekirjeen viestiryhmään, jossa vastaajat olivat. Ryhmää käytetään kokemusasiantuntijoiden viestintäryhmänä. Työntekijä toimitti kyselyn sekä saatekirjeen anonymiteetin sekä vaikuttamattomuuden maksimoimisen vuoksi. Vastaajista useat ovat kyselylomakkeen laatijalle työtehtävistä tuttuja, joten henkilökohtainen yhteys vastaajiin olisi voinut vaikuttaa vastaajien vastauksiin. Kyselylomake lähetettiin kesäkuussa 2024. Muistutusviesti lähetettiin kahden viikon jälkeen kyselyn alkuperäisestä lähettämisestä. Vastausaika kyselylle oli yhteensä noin kuukausi.

Mikäli Webropol-kyselylomakkeella ei olisi saatu tutkimusaineistoa, aineistoa olisi voitu kerätä myös esimerkiksi etäyhteyksin haastatteluna. Haastattelu olisi toteutettu strukturoituna haastatteluna hyödyntäen samaa laadittua kyselylomaketta. Haastattelun lisätekijöinä olisi noussut eettisestä näkökulmasta haastattelijan aiempi tuttavuus vastaajiin, joka olisi voinut vaikuttaa vastauksiin. Myös ryhmähaastattelun lisätekijänä olisi ollut sama eettinen näkökulma sekä lastensuojelunäkökulmasta salassapidon noudattaminen. Haastattelut olisi voitu nauhoittaa ja litteroida (Tuomi & Sarajärvi 2018, 79–80). Kyselylomakkeella tavoitettiin vastaajat, joten tarvetta lisähaastatteluille ei noussut.

Webropol-kyselylomake toimitettiin 21 vastaajalle, joista kuusi vastasi. Vastaajat ovat täysi-ikäisiä nuoria, joilla on kokemusta lastensuojelusta. Vastaajat kaikki toimivat kokemusasiantuntijoina SOS-Lapsikylän kokemusasiantuntijaryhmässä.

5.3 Kyselylomake

Sähköinen Webropol-kyselylomake koostuu 11 valintakysymyksestä sekä seitsemästä avoimesta kysymyksestä. Kyselyssä kysyttiin myös ikää sekä kuinka kauan vastaaja on toiminut kokemusasiantuntijana. Kyselylomaketta suunniteltaessa oleellisena ohjaavana tekijänä, teoriapohjan lisäksi, oli kyselyn helppokäyttöisyys ja -lukuisuus.

Valintakysymyksissä oli selkeyden vuoksi kolme vaihtoehtoa ”Kyllä”, ”Ei” sekä ”En osaa sanoa”. ”En osaa sanoa” mahdollistaa myös totuudenmukaisesti vastaamisen, mikäli kysymys herättää epävarmuutta vastaajassa. Valintakysymykset madaltavat vastaajan kynnystä vastata ja vähentävät väsymystä kysymyssarjaa kohden. Valintakysymysten eli suljettujen kysymysten tarkoituksena yleisesti on saada mahdollisimman paljon vastauksia vastaajaystävällisesti. Analyysissä valintakysymykset ovat helpompia myös luokitella. (Vilkkä 2021, 85–92.)

Avoimet kysymykset antavat syvempää ymmärrystä vastaajien kokemuksista. Kysely omista kokemuksista edellyttääkin suljettujen kysymysten lisäksi avoimia kysymyksiä, jotta vastaajat voivat laajemmin kertoa kokemuksistaan ja tuntemuksistaan. Avoimet kysymykset myös mahdollistavat tarkemmin, tällä kyselylomakkeella, kokemusasiantuntijoiden tuen kehittämisen hyödyntäen vastaajien kokemuksia sekä kehittämisideoita heiltä itseltään, jotka arjessa toimivat. Kyselylomakkeella on pyritty näin myös vahvistamaan vastaajien kuulaksi tulemisen tunnetta. (Beresford 2019; Vilkkä 2021, 85–92.)

5.4 Aineiston analyysi

Aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä koodaamalla. Laadullinen sisällönanalyysi on aineiston aiheiden sekä esiin nousseiden teemojen tai luokkien jakamista osiin. Analyysin koodaus tässä opinnäytetyössä on aineistolähtöistä ja sen avulla on tarkoitus etsiä yhdistäviä tekijöitä aineistosta. Koodauksen avulla litteroidusta haastattelusta jaetaan aiheittain esiin nousseet ominaisuudet. (Koodaaminen s.a.; Vuori s.a.)

Kyselylomakkeesta saatu aineisto koodattiin yhdistämällä sekä erottelemalla aineiston elementtejä ja tunnistamalla teemoja. Webropol-palvelun myötä on mahdollista liittää ja erottaa aineiston aiheita automaattisesti sekä litteroida vapaamuotoiset vastaukset. Koodaus toteutui aineistolähtöisesti, jolloin mahdollistuu ilmiöiden sekä kokemusasiantuntijoiden subjektiivisten kokemusten vertailu ja tarkastelu. Tunnistetut teemat analysoitiin hyödyntäen teoriapohjaista analyysiä ja verrattiin kokemusasiantuntijoiden työhyvinvointikokemuksia ammattilaisten työhyvinvointiin.

Sisällönanalyysissä määritetään analyysiyksikkö, perehdytään aineistoon, pelkistetään aineisto sekä tulkitaan ja luokitellaan se. Lopuksi aineiston luotettavuutta arvioitiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104–108.)

Ensimmäiseksi opinnäytetyön sisällönanalyysissä perehdyttiin aineistoon huolellisesti käyden läpi kyselylomakkeen vastaukset yksitellen. Jotta sisällönanalyysin seuraavat vaiheet ovat mahdollisia, tämä vaihe oli oleellisessa roolissa vastaajien kokemusten ymmärtämisessä. Aineistoon perehtyessä muodostettiin taulukko helpottamaan ja hahmottamaan aineiston tuloksia suhteessa tutkimuskysymyksiin. Taulukointi helpottaa myös hahmottamaan erilaisia mahdollisesti toistuvia kuvioita. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86–99; Vilka 2021, 132–145.)

Aineistoon perehtymisen jälkeen määriteltiin analyysiyksikkö, tutkimustehtävän ja aineiston laadun mukaisesti, sekä pelkistettiin aineistoa. Pelkistäminen eli redusointi karsii aineistoa tutkimuskysymysten ja opinnäytetyön tarkoituksen mukaisesti käsiteltävämpiin osioihin, esimerkiksi lauseisiin, lausahduksiin tai sanoiksi. Pelkistämisen myötä on mahdollista tutkia vastauksia perusteellisemmin ja yksityiskohtaisemmin. Jotta kokemusasiantuntijoiden erilaisia kokemuksia, positiivisia sekä negatiivisia, voidaan tulkita, pelkistäminen on oleellisessa roolissa sisällönanalyysissä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86–99.)

Pelkistämisen jälkeen taulukko luotiin luokittelua varten. Luokittelu eli klusterointi helpottaa organisoimaan pelkistämistä ja tunnistamaan yhteyksiä alaluokkien välillä. Luokittelemalla saadaan aineistosta strukturoidumpaa dataa. Luokittelu on välttämätön osa vastaajien kokemusten eri näkökulmien yhdistämisen kannalta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 86–99.) Yhteyksien tunnistamisen avulla aineistosta pystytään luomaan alaluokkia, jotka edustavat vastaajien kokemuksia sekä vastaajien tärkeäksi kokemaa tukimuotoa.

Taulukko 2. Esimerkki pelkistämisestä sekä luokittelusta

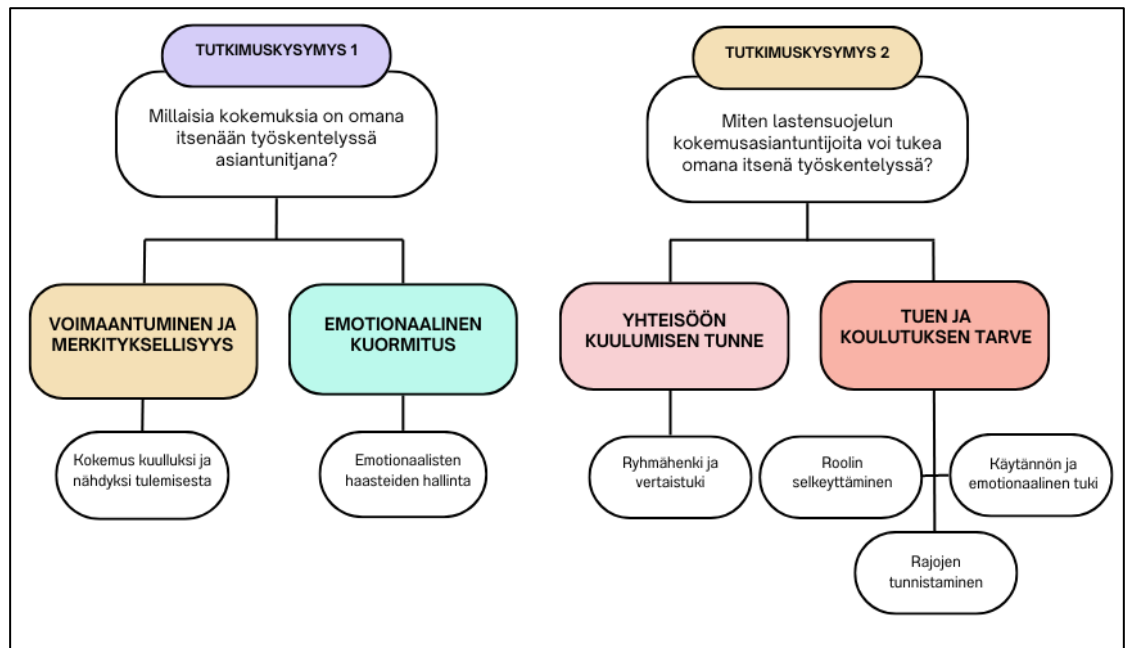
Vastaukset	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka
"Onnistumisia, hyvien palautteiden kautta. Kokemus siitä	Onnistumisen kokemus, kuulluksi	Kokemus kuuluksi ja nähdyksi tulemisesta	Voimaantuminen ja merkityksellisyys

että on oikeasti kuultu ja kohdattu, ja että se mitä on sanonut ja kertonut on jäänyt oikeasti mieleen ja tehnyt muutoksen joissakin ihmisissä."	ja kohdatuksi tuleminen, vaikuttavuus asiantuntijuuden myötä		
"Saatu nostettua jälkihuollon ikärajaa ja saanut olla kehittämässä ja pienestä lähtien laskensuojelua."	Vaikuttavuus yhteiskunnallisesti		
"Minua on kuunneltu ja toimintaa on kehitetty parempaan suuntaan."	Kuulluksi ja kohdatuksi tuleminen		
"Välillä on ollut hankalaa sanoa oma kokemus täysin rehellisesti/kokonaan, koska on ollut välillä hankalia hetkiä ja on esim. hieman jännittänyt toisen ryhmäläisen tai esim. koulutettavan reaktio."	Haastetta omien kokemusten kertomisessa	Emotionaalisten haasteiden hallinta	Emotionaalinen kuormitus
"Omien rajojen vetämisen, vaihtuvat ajat siinä miten mukavaa on jakaa omia kokemuksia."	Omien rajojen tunnistaminen		
"Meidän porukan ryhmä henki ja miten kaikki ottaa kaikki huomioon ja seppäviä ihmisiä mis saa sen voiman."	Ryhmähenki ja vertaistuki	Ryhmähenki ja vertaistuki	Yhteisöön kuulumisen tunne
"Oon saanu uusia kavereita ja tuttuja. Myös se että oon päässy jakamaan omaa tietoa alalle opiskeleville ja auttaa heitä ymmärtämään lastensuojelua nuorten puolelta oli mukavaa!"	Uudet kaverit, yhteisöllisyys		
"Tarpeeksi selvät ja hyvin suunnitellut ohjeet jokaiseen erilaiseen tehtävään."	Selkeät ohjeet erilaisiin tehtäviin	Roolin selkeyttäminen	Tuen ja koulutuksen tarve
"Turvallisen aikuisen joka on tilanteissa mukana ja ottaa tarvittaessa koppia."	Turvallinen aikuinen	Käytännön ja emotionaalinen tuki	

"Tietoa tilaisuudesta, matkoista ja muista että voin valmistautua siihen henkisesti, mahdollisuuden toimia yhdessä jonkun toisen kanssa."	Selkeä ohjeistus ja tiedotus, vertaistuki	
"Jo aiemmin sanottua ohjaajien tukea, ja tosiaan selviä ohjeita. Myös henkistä tukea, että uskaltaa kertoa oman kokemuksensa vaikeissakin asioissa."	Aikuisten tukea, selkeitä ohjeita, emotionaalista tukea	Rajojen tunnistaminen

6 TULOKSET

Opinnäytetyön tutkimustulokset esitellään yläluokka kerrallaan, jotka ovat muodostuneet lastensuojelun asiantuntijoiden kyselyn vastauksista tehdyn sisällönanalyysin myötä. Tutkimuksen avulla pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin: millaisia kokemuksia on omana itsenään työskentelyssä asiantuntijana sekä miten lastensuojelun kokemusasiantuntijoita voi tukea omana itsenä työskentelyssä. Tuloksista valikoitui neljä yläluokkaa: voimaantuminen ja merkityksellisyys, emotionaalinen kuormitus, yhteisöön kuulumisen tunne sekä tuen ja koulutuksen tarve (kuva 1). Jokaista yläluokkaa tukevat alaluokat, jotka tukevat kokemusasiantuntijoiden vastauksia ja auttavat ymmärtämään vastaajien kokemuksia. Analyysiluokat valikoituivat vastaajien tuloksista, joita tarkasteltiin suhteessa tutkimuskysymyksiin. Tutkimuskysymysten myötä vastauksista nousseet teemat voitiin jakaa pelkistysten kautta analyysiluokkiin. Kyselyyn vastasi kuusi täysi-ikäistä lastensuojelun kokemusasiantuntijaa, jotka toimivat SOS-Lapsikylän kokemusasiantuntijaryhmässä.

Kuva 1. Sisällönanalyysin klusterointi

Tulokset antavat arvokasta tietoa kokemusasiantuntijoiden kokemuksista tuoden esiin sekä heidän työnsä haasteet että mahdollisuudet. Tämä analyysi toimii pohjana, jonka avulla voidaan kehittää parempia tukimalleja ja perehdytysprosesseja.

6.1 Millaisia kokemuksia on omana itsenään työskentelyssä asiantuntijana?

6.1.1 Voimaantuminen ja merkityksellisyys

Yhdeksi yläluokaksi vastauksista muodostui voimaantuminen ja merkityksellisyys. Vastaajat viittasivat useasti tulevana kuulluksi, merkitykselliseen vaikutavuuteen sekä näkevän oman panoksensa vaikutukset lastensuojelussa ja ammattilaisissa. Kaikki vastaajat ilmaisivat kokemusasiantuntijana toimimisen olevan palkitsevaa ja useat korostivat saavutuksiaan ryhmässä, jotka tuovat merkityksellisyyden tunnetta.

Onnistumisia, hyvien palautteiden kautta. Kokemus siitä että on oikeasti kuultu ja kohdattu, ja että se mitä on sanonut ja kertonut on jäänyt oikeasti mieleen ja tehnyt muutoksen joissakin ihmisissä.

6.1.2 Emotionaalinen kuormitus

Vastaajat nostivat toistuvasti esiin myös emotionaalista tai henkisestä kuormaa työskennellessään kokemusasiantuntijana eli omien kokemustensa myötä. Toiminnan voimaannuttamisen myötä vastaajat kokivat myös omien kokemustensa kertomisen ja rajojen vetämisen haasteelliseksi. Useat vastaajat kertoivat haasteista tietää kuinka paljon kertoa omasta lastensuojelu kokemuksestaan erilaisissa tilanteissa kokemusasiantuntijana.

Välillä on ollut hankalaa sanoa oma kokemus täysin rehellisesti/kokonaan, koska on ollut välillä hankalia hetkiä ja on esim. hieman jännittänyt toisen ryhmäläisen tai esim. koulutettavan reaktio.

6.2 Miten lastensuojelun kokemusasiantuntijoita voi tukea omana itsenä työssä?

6.2.1 Yhteisöön kuulumisen tunne

Tärkeänä yläluokkana on yhteisöön kuulumisen tunne ja sen tärkeys. Vastaajat nostivat esille vertaistuen sekä ryhmähengen, jolla oli merkitys hyväksytyksi tulemisena sekä emotionaalisen voimatekijänä. Ryhmähengen sekä kuulumisen tunne olivat keskiössä kokemusasiantuntijoiden vastauksissa.

Meidän porukan ryhmähengi ja miten kaikki ottaa kaikki huomioon...

Oon saanu uusia kavereita ja tuttuja. Myös se että oon päässy jakamaan omaa tietoa alalle opiskeleville ja auttaa heitä ymmärtämään lastensuojelua nuorten puolelta oli mukavaa!

6.2.2 Tuen ja koulutuksen tarve

Vastauksista nousi esille myös tarpeet tuelle sekä kouluttamiselle. Erityisesti roolien selventäminen ja aikainen tiedoksianto helpottaisi kokemusasiantuntijoiden valmistautumisen asiantuntijatehtäviin. Vastaajat ilmaisivat selkeämpien ohjeistuksien, turvallisen aikuisen ja tuen rajojen vetämiseen sekä strukturoidumman tuen kehittävän kokemusasiantuntijoita asiantuntijatehtävissä.

Tarpeeksi selvät ja hyvin suunnitellut ohjeet jokaiseen erilaiseen tehtävään.

Turvallisen aikuisen joka on tilanteissa mukana ja ottaa tarvittaessa koppia.

7 POHDINTA

Tässä luvussa tarkastellaan tuloksia suhteessa aiempiin tutkimuksiin ja teoriaan. Tässä luvussa myös pohditaan tutkimuksen luotettavuutta, eettisyyttä sekä yleisempää pohdintaa lastensuojelun tilanteesta Suomessa ja miten kokemusasiantuntijuus asettuu lastensuojelun rakenteisiin.

7.1 Tulosten tarkastelu

Voimaantuminen ja merkityksellisyys on todettu olevan merkittävä tekijä kokemusasiantuntijatyössä eri aloilla. Beresford (2019) korostaa tekstissään voimaantumisen olevan oleellinen tavoite kokemusasiantuntijalle, erityisesti kun heidän saavutuksensa johtavat alan kehittymiseen. Vastaajan nostama esimerkki lastensuojelun jälkihuollon ikärajan nostamisesta vahvistaa merkityksellisyyttä lastensuojelun kehittämisessä. Tämä kuvastaa henkilökohtaisen voimaantumisen lisäksi palkitsevuutta alan kehittämisessä ja saavutuksiensa näkemisessä. Vastaajan vastaus tukee myös aikaisempaa tutkimusta kokemusasiantuntijoiden toiminnan vaikutuksista sosiaalipalveluiden parantamiseen. (Joo ym. 2022, 903–912.) Tutkimustulokset tukevat aiempia tutkimuksia ja osoittavat, kuinka henkilökohtainen voimaantuminen kytkeytyy käytännön saavutuksiin.

Emotionaalinen kuormitus on nähtävissä myös laajemmin kokemusasiantuntijoissa muilla aloilla, kun kokemusasiantuntijan on tasapainoteltava työskentelyn omana itsenään ja kokemuksiensa kautta sekä oman hyvinvoinnin suojelemisen kannalta. Emotionaalista kuormitusta voi lisätä myös kokemusasiantuntijoilla traumaattisten kokemusten uudelleen eläminen sekä ajatus työskennellä ikävien kokemusten avulla. (O Donovan ym. 2018; Eriksson 2013, 1–28.)

Kokemusasiantuntijatoiminnassa eri aloilla koetaan yhteisöön kuulumisen tunne sekä osallisuus tärkeäksi. Erityisesti haastavilla aloilla kuten lastensuojelussa, ryhmähenki vahvistaa kokemusasiantuntijoiden resilienssiä sekä merkityksellisyyttä. (Joo ym. 2022, 903–912; Åkerblom 2024, 68–69.) Traumaustaisilla nuorilla on erityisen suuri riski syrjäytymiseen sekä mielenterveysongelmiin. Vertaistuki sekä keskusteleminen muiden kokemusasiantuntijoiden kanssa ehkäisee syrjäytymisen haasteita sekä vahvistaa resilienssiä. (Ju & Lee 2018, 353–363.)

Tuen ja koulutuksen sekä ohjeistuksen tarve on tärkeää kokemusasiantuntijoiden emotionaalille voimavaralle sekä kuormituksen vähentämiseksi. Kokemusasiantuntijoiden omien rajojen asettamisen ja sen vahvistamisen tuki on oleellista kokemusasiantuntijan tehtävissä, jotka ovat kuormittavia emotionaalisesti. Käytännön asioiden selvyyttä lisää kapasiteettia sekä resilienssiä kokemusasiantuntijoiden tehtävissä. (Lerbæk 2024, 1–11; Videmšek 2017, 1–16.)

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuutta arvioitiin koko tutkimuksen ajan. Opinnäytetyö alkoi suunnittelulla ja siirtyi tasoittain perehtymiseen, tuottamiseen, analyysiin sekä päättyi raportointiin. (Kallinen & Kinnunen 2021.) Luotettavuuden arviointimenetelmäksi valittiin Lincolnin ja Guban (1985) arviointikriteeristö. Arviointikriteeristön ydinkohdat ovat uskottavuus, siirrettävyys, luotettavuus ja vahvistettavuus. Uskottavuus kuvaa varmuutta siitä, että tulokset ovat totta. Siirrettävyys kuvaa tulosten mahdollisuutta hyödyntää erilaisessa kontekstissa, luotettavuus kuvaa johdonmukaisuutta, kuten kvantitatiivisessa tutkimuksessa, ja vahvistettavuus kuvaa tulosten neutraaliutta eikä mahdollisesti tutkijan tai tutkittavien manipulointia. (Lincoln & Guba 1985.)

Tutkimuksen uskottavuutta vahvisti tutkimuksen aineiston huolellinen ja perusteellinen analyysi. Sisällönanalyysin mukaisesti vielä abstrahoinnin yhteydessä tutkittiin ja arvioitiin muun muassa pelkistyksen ja alaluokkien luomista asianmukaisesti. Huolellinen ja perusteellinen tutustuminen aineistoon mahdollistaa kokonaisuuden ja vastaajien kokemusten ymmärtämisen. Uskottavuuden vahvistamiseksi kyselylomakkeen vastauksia verrattiin aikaisempiin

tutkimuksiin kokemusasiantuntijoista. Tällä tavalla tutkijan subjektiivista tulkintaa pyrittiin vähentämään. (Lincoln & Guba 1985; Tuomi & Sarajärvi 2018, 47–61.) Avoimien kysymysten käyttö toi esiin vastaajien syvällisiä kokemuksia, mikä vahvisti analyysin laadullista arvoa. Tulevaisuudessa määrällisten kysymysten laajentaminen voisi tarjota vielä kattavampaa tietoa, mikäli tutkimukseen saadaan suurempi vastaajamäärä.

Tutkimuksen siirrettävyyttä vahvistettiin luomalla laajaa kuvausta vastaajien kokemuksista sekä kokemusasiantuntijuudesta. Täten opinnäytetyön lukijan on mahdollista verrata aineiston vastauksia, kokemusasiantuntijoiden kokemuksia, muilla kokemusasiantuntijuuden aloilla. Lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokema emotionaalinen kuormitus voi olla kuitenkin siirrettävissä kokemusasiantuntijuuteen haavoittuvassa asemassa olevilla aloilla. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 47–61.)

Tutkimuksen luotettavuutta lisättiin sisällönanalyysin vaiheiden huolellisella noudattamisella sekä aineiston läpikäyminen useaan kertaan, minimoimaan tutkijan subjektiivista tulkintaa sekä ennakkokäsityksiä. On kuitenkin huomioitava kvalitatiivisen tutkimuksen olevan luontaisesti subjektiivista ja luotettavuuden arvioinnista huolimatta, tutkimuksen tulokset ovat osaksi tutkijan tulkinnan varassa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 47–61.)

Tutkimuksen vahvistettavuus saavutettiin aineiston vertaamisella olemassa oleviin tutkimuksiin. Tuloksia verrattiin kokemusasiantuntijoiden kokemuksiin sekä lastensuojelussa että muilla aloilla, jotta tulosten tulkinta on luotettavaa. Tutkijan omaa ennakkokäsityksellistä tulkintaa pyrittiin vähentämään ymmärtämällä mahdollisen subjektiivisuuden. Tutkijan aikaisemman kokemuksen ja tuttuuden vuoksi, tuloksia tarkasteltiin kriittisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 47–61; Vilka 2021, 94–126.)

7.3 Tutkimuksen eettisyys

Opinnäytetyön kyselylomakkeeseen vastaaminen oli täysin vapaaehtoista ja kunnioitti itsemääräämisoikeutta. Kyselylomakkeen saatekirjeessä esiteltiin vapaaehtoisuus sekä opinnäytetyön tekijä, tarkoitus ja tavoite. Myös tietosuojailmoitus (liite 3) toimitettiin kyselylomakkeen lisäksi. Vastaajien anonymiteetti

varmistettiin muun muassa siten, että vastaajan henkilötietoja tai muita tunnistettavia tietoja, kuten paikkakunta tai sukupuoli, ei kysytty. Yksittäisiä vastaajia ei ollut mahdollista tunnistaa vastauksista. Opinnäytetyön eettisyyden arviointi toteutui hyvän tieteellisen käytännön ohjeistuksen mukaisesti. Tutkimus oli rehellinen, tarkka, avoin sekä vastuullinen. Tutkimuksen kirjallisuuden viittaukset muihin aineistoihin olivat selkeästi kirjattu ja tutkimuslupa haettiin organisaatiolta eli SOS-Lapsikylästä. (Tutkimuseettinen lautakunta 2012.)

Eettisyys opinnäytetyössä oli keskeisessä roolissa jo pitkään ennen aloitusta. Erilaisia metodeja pohdittiin huolellisesti tavoittaakseen mahdollisimman kattavan aineiston kuitenkin tinkimättä vastaajien anonymiteetistä, hyvinvoinnista sekä vastauksiin vaikuttamattomuudesta. Opinnäytetyön suunnittelua ja suorittamista ohjasi vahvasti myös se, että tutkija on entuudestaan työtehtävittäin tuttu henkilö vastaajille, joillekin useamman vuoden takaa. Opinnäytetyötä tehdessä lastensuojelukentällä aineiston keräämistä ohjasi myös salassapitovelvollisuus. Aineiston keräämisen fokuksena vastaajien turvallisuuden lisäksi oli vaikuttamisen minimoiminen. Kyselylomakkeen saatekirjeessä tuotiin anonymiteetti esille, mutta myös tutkija. Kyselylomake välitettiin kuitenkin SOS-Lapsikylän työntekijän kautta, jotta vastaajat eivät koe vastaavansa tutkijalle. Myös kyselylomaketta rakentaessa keskiössä oli vastaajat. Kyselylomakkeesta tehtiin sekä sensitiivinen että informatiivinen, jotta vastaajat voivat vastata mahdollisimman totuudenmukaisesti ja turvallisesti.

7.4 Lastensuojelun tilanne

Viime vuosina lastensuojelu on ollut tarkastelussa Suomessa erityisesti muutoksista jälkihuollon järjestämisen osalta sekä sosiaalityöntekijöiden työkuorman laajuuden sekä pätevien sosiaalityöntekijöiden pulan vuoksi. Vuonna 2020 lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nostettiin 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen. Ikärajan nostamisen tarkoituksena oli helpottaa lastensuojelun asiakkaiden siirtymävaihetta itsenäistymiseen. Ikärajaa nostamalla oli tarkoitus tukea nuorten asumisen, opiskelun ja työelämän osa-alueita. Kuitenkin vuonna 2023 lastensuojelun jälkihuollon ikäraja muutettiin uudestaan ja laskettiin 23 ikävuoteen. Ikärajan laskun syynä oli resurssien riittämättömyys asiakaskuormituksen myötä. (THL 2024.)

Sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärät olivat ennen ikärajan nostamista suuria ja työtaakka valtava. Pätevien sosiaalityöntekijöiden pula sekä sosiaalityöntekijöiden pysyvyys haastaa lastensuojelua valtakunnallisesti enimmäisasiakasmäärien ylittäessä laissa määrättyjä asiakasmääriä. Vuonna 2024 sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 30 lasta ja työmäärän sellainen, että lapsen etu lapsen asioissa ja päätöksissä on mahdollista toteutua (Valvira 2022). Terveiden ja hyvinvointilaitoksen henkilöstömitoitusraportin mukaan asiakasmäärät ylittyvät, joiden myötä päätökset viivästyvät ja työntekijät ovat ylikuormittuneita. Pätevien sosiaalityöntekijöiden pula hankaloittaa lastensuojelun laatua ja siten lasten ja nuorten saamaa tukea. (THL 2024; SOS-Lapsikylä 2023.)

Lastensuojelun yhteiskunnallisten rakenteiden haasteiden vuoksi kokemusasiantuntijoiden osaamisen hyödyntäminen on erityisen tärkeää. Kokemusasiantuntijoiden integroiminen lastensuojelun alaan ja rakenteisiin toisi paljon mahdollisuuksia. Mahdollisuuksien lisäksi myös haasteena voisi olla kokemusasiantuntijoiden ylikuormitus, siinä missä ammattilaistenkin, sekä resurssipulan paikkaaminen pätevän ammattilaisen sijasta. Kokemusasiantuntijoita ja heidän erityisosaamistaan voisi hyödyntää hyvinvointijärjestelmässä. Kokemusasiantuntijaryhmien sekä niiden systemaattisen kehittämisen ja kasvun myötä on mahdollista saada elintärkeä apu lastensuojelun kentälle. (Kivistö ym. 2023.)

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Kokemukset omana itsenään työskentelyssä

Lastensuojelun kokemusasiantuntijoista löytyy vain vähäisesti aikaisempaa tutkimustietoa. Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen lastensuojelussa on vielä tuoretta ja paljon yleisempää mielenterveys- sekä päihdetyön alalla. Tämän opinnäytetyön tutkimuksen tulokset osoittavat kokemusasiantuntijoiden kokevan sekä voimaantumista ja merkityksellisyyttä sekä emotionaalista haastetta. Vastaajat kokivat kuulluksi tulemisen sekä merkityksellisyyden olevan oleellisia osia kokemusasiantuntijana toimimisessa. Useat vastaajat kokivat myös vaikuttamisen mahdollisuuden ja lastensuojelun kehittämisen, kuten jälkihuollon ikärajan nostamisen, tärkeiksi. Tutkimus myös osoitti kokemusasian-

tuntijoiden kokevan haasteita työskennellessään omana itsenään. Omien rajojen vetäminen sekä tasapainottelua siinä, milloin kertoa omista henkilökohtaisista kokemuksistaan, on henkisesti raskasta. Kokemusasiantuntijoilla on myös suuri ristiriita asiantuntijatehtävissä, jolloin on toimittava omana itsenään, omilla kokemuksillaan, jolloin on mahdollista elää traumaa uudestaan. Itsensä suojeleminen tässä tapauksessa on myös välttämättömyys. Omien rajojen vetäminen sekä tuen saaminen ovat kriittisessä roolissa. Omana itsenään työskentelyn kokemuksia on kaksijakoisesti voimaantuminen vaikuttamisen myötä sekä emotionaalinen kuorma omien kokemusten kautta työskentelyssä, osoittaen terän kaksi puolta.

8.2 Kokemusasiantuntijoiden tukeminen

Useat vastaajat toivat esiin tarvetta selkeämmille ohjeistuksille sekä roolinsa selkeyttämiseksi eri tilanteissa. Kokemusasiantuntijoiden selkeät raamit ja vakiintunut prosessi luo turvaa ja mahdollistaa keskittymisen oleelliseen asiantuntijatehtäviin. Vastaajat nostivat esille myös emotionaalisen tuen sekä turvallisen aikuisen, joka voi tarvittaessa tukea emotionaalisesti ja ohjata vaikeissa ja emotionaalisesti kuormittavissa tilanteissa. Turvallisen aikuisen läsnäolo on tärkeää kokemusasiantuntijoiden kertoessaan tunteita herättävistä, mahdollisesti traumaattisista muistoista nostattavista kokemuksista. Vastauksista selvisi myös selkeää tarvetta kouluttaa kokemusasiantuntijoiden omien rajojen tunnistamista sekä vetämistä ja tunteiden käsittelyä. Kokemusasiantuntijoiden tukeminen rajojen vetämiseen, resilienssin vahvistamiseen sekä itsestään huolehtimiseen vahvistaa pitkävaikutteisesti kokemusasiantuntijoiden valmiutta toimia tehtävässään asiantuntijana. Kokemusasiantuntijoita tukemisen omana itsenään työskentelyssä voisi jakaa kolmeen osa-alueeseen: selkeät tehtävävaatimukset ja ohjeistukset, emotionaalista tukea turvallisessa asetelmassa sekä omien rajojen asettamisen harjoittelua. Kokemusasiantuntijatoiminnan emotionaalisen tuen mahdollisuus riippuu kuitenkin henkilöstä itsestään. Kokemusasiantuntijoina voi toimia erilaisella lastensuojelukokemuksella ja eri elämänvaiheissa. Nämä asiat vaikuttavat myös valmiuksiin toimia kokemusasiantuntijana, jolloin tukea ja koulutusta tulee räätälöidä tilanteiden mukaisesti.

Tulosten perusteella erityisesti emotionaalista jaksamista ja tukea voisi vielä kehittää esimerkiksi rakentamalla systemaattisen emotionaalisen tuen mallin, jonka avulla kokemusasiantuntijoiden jaksamista voidaan seurata ja ylläpitää. Malli voisi sisältää kokemusasiantuntijuuden aloitusvaiheessa olevan keskustelun tai haastattelun aiheesta ja palata jaksamisen tilanteeseen säännöllisin väliajoin. Myös yhteiskunnallisella tasolla kokemusasiantuntijoiden istuttaminen lastensuojelun rakenteisiin vertaistuen sekä mentoroinnin näkökulmista sekä mahdollistaa alasta kiinnostuneita lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten rakentamaan urasuuntaa.

8.3 Jatkotutkimusaiheet

Tämän tutkimuksen otos on verrattain suppea, joka ei välttämättä vastaa täysin lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokemuksia laajemmin. Tutkimuksen havainnot eivät myöskään ole siten täysin yksiselitteisesti yleistettävissä kaikille kokemusasiantuntijoille. Suurempi ja monipuolisempi otos voi tarjota kattavampaa käsitystä esimerkiksi selvittäen eri toimijoiden kokemusasiantuntijaryhmistä.

Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeen avulla, jonka vastausten perusteella aineisto koottiin. Menetelmän avulla saatiin arvokasta ja kattavaa tietoa, mutta syvällisempi tiedonkeruu voitaisiin toteuttaa esimerkiksi haastattelemalla yksilöitä ja luoda ryhmiä lisähaastatteluja esiin nousseiden teemojen myötä. Haastattelujen avulla olisi mahdollista vähentää myös tutkijan omien, mahdollisesti virheellisten, tulkintojen tekemistä.

Mielenkiintoinen jatkotutkimus olisi myös selvittää ammattilaisten, kuten sosiaalityöntekijöiden, sosiaaliohjaajien ja ohjaajien sekä muiden alan ammattilaisten näkemyksiä, suhtautumisia ja kehitysideoita lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden hyödyntämisestä lastensuojelun kentällä. Kokemusasiantuntijat ovat verrattain pienimuotoisesti toimiva ryhmä, mikä saattaa olla uusi asia alan ammattilaisille sekä vieras ajatus ryhmän hyödynnettävyydestä. Erityisesti ammattilaisten ajatuksia ja näkemyksiä kokemusasiantuntijoiden integroimisesta lastensuojelun rakenteisiin olisi mielenkiintoista selvittää.

Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimus olisi selvittää niiden lastensuojelun asiakkaiden kokemuksia ja vaikuttavuuden kokemusta, jotka eivät toimi kokemusasiantuntijoina. Kokemusasiantuntijaryhmät eivät välttämättä sovi kaikille vaikuttamisen halusta huolimatta, joten heidän äänensä kuuluviin saaminen olisi otollinen tutkimuksen aihe.

LÄHTEET

- Barkman, J., Inkinen, H., Isoniemi, S. & Vario, P. 2017. Muutosvoimaa!: kohti nuorten kokemusasiantuntijuutta lastensuojelussa. Jyväskylä: Pesäpuu ry.
- Beresford, P. (2019). Public participation in health and social care: Exploring the co-production of knowledge. *Frontiers in Sociology* 3. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.3389/fsoc.2018.00041> [viitattu 20.9.2024].
- Carey, C. 2023. Coping with Stigma: Experiences and Responses of Former Youth in Care. *Qualitative Sociology Review* 19, 26–51. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.18778/1733-8077.19.3.02> [viitattu 27.9.2024].
- Cooke, S., Daiches, A. & Hickey, E. 2015. Narratives of experts by experience: the impact of delivering training in partnership on the subject of personality disorder. *Journal of Mental Health Training* 10, 234-244. Saatavissa: Kirjoita tekstiä napsauttamalla tai napauttamalla tätä. <http://dx.doi.org/10.1108/JMHTEP-03-2015-0012> [viitattu 27.9.2024].
- Dembele, L., Nathan, S., Carter, A., Costello, J., Hodgins, M., Singh, R., Martin, B. & Cullen, P. 2024. Researching With Lived Experience: A Shared Critical Reflection Between Co-Researchers. *International Journal of Qualitative Methods* 23. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.1177/16094069241257945> [viitattu 28.9.2024].
- Eriksson, E. 2013. To tell the right story: Functions of the personal user narrative in service user involvement. *Journal of comparative social work* 2, 1-32. Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/274267900_To_tell_the_right_story_Functions_of_the_personal_user_narrative_in_service_user_involvement [viitattu 25.9.2024].
- Gvelesiani, T., Sadzaglishvili, S., Giginishvili, K., Lekishvili, K. & Namitcheishvili, S. 2023. Improved professional practices in social services through Emotional Labor strategies. *Frontiers in psychology* 14. Saatavissa: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1145175> [viitattu 27.9.2024].
- Hurley, D., Martin, L. & Hallberg, R. 2013. RESILIENCE IN CHILD WELFARE: A SOCIAL WORK PERSPECTIVE. *International Journal of Child, Youth and Family Studies* 4, 259. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.18357/ijcyfs42201312211> [viitattu 27.9.2024].
- Hyvärinen, M., Suoninen, E. & Vuori, J. s.a. Haastattelut. Teoksessa: Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/> [viitattu 27.9.2024].
- Joo, J., Bone, L., Forte, J., Kirley, E., Lynch, T. & Aboumatar, H. 2022. The benefits and challenges of established peer support programmes for patients, informal caregivers, and healthcare providers. *Family practice* 39, 903–912. Saatavissa: <https://doi.org/10.1093/fampra/cmab004> [viitattu 21.9.2024].
- Ju, S. & Lee, Y. 2018. Developmental trajectories and longitudinal mediation effects of self-esteem, peer attachment, child maltreatment and depression on

early adolescents. *Child Abuse & Neglect* 76, 353–363. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.11.015> [viitattu 25.9.2024].

Kallinen, T. & Kinnunen, T. 2021. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> [viitattu 28.9.2024].

Kivistö, M., Martin, M., Hautala, S. & Soronen, K. 2023. Facilitators and Challenges of Integrating Experts by Experience Activity in Mental Health Services. *Community Mental Health Journal* 59, 540–551. Saatavissa: <https://doi.org/10.1007/s10597-022-01039-0> [viitattu 27.9.2024].

Koodaaminen s.a. Juhila, K. Teoksessa: Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/koodaaminen/> [viitattu 28.9.2024].

Laadullinen tutkimus ja teoria s.a. Juhila, K. Teoksessa: Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullinen-tutkimus-ja-teoria/> [viitattu 27.9.2024].

Lastensuojelulaki 13.4.2007 /417.

Lerbæk, B., Johansen, K., Burholt, A., Gregersen, L., Terp, M., Slade, M., Castelein, S. & Jørgensen, R. 2024. Non-peer professionals' understanding of recovery and attitudes towards peer support workers joining existing community mental health teams in the North Denmark Region: A qualitative study. *International Journal of Mental Health Nursing*, 1–11. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.1111/inm.13349> [viitattu 25.9.2024].

Lincoln, Y. & Guba, E. 1985. *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Marwitz, U., Higgins, D. & Whelan, T. 2024. “Kids are in the middle of it” – Child protection practitioners reflect on indicators of coercive control and situational couple violence. *Children and Youth Services Review* 160. Saatavissa: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107596> [viitattu 28.9.2024].

Mutschler, C., Bellamy, C., Davidson, L., Lichtenstein, S. & Kidd, S. 2021. Implementation of Peer Support in Mental Health Services: A Systematic Review of the Literature. *Psychological Services* 19. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.1037/ser0000531> [viitattu 28.9.2024].

O Donovan, A., Manning, F., Bocking, J., Happell, B., Lahti, M., Doody, R., Griffin, M., Bradley, S., Russell, S., Bjornsson, E., O Donovan, M., Macgabhann, L., Savage, E., Pulli, J., Goodwin, J., Vaart, K., O'Sullivan, H., Dority, C., Ellilä, H. & Biering, P. 2018. 'To be treated as a human': Using co-production to explore experts by experience involvement in mental health nursing education - The COMMUNE project. *International Journal of Mental Health*

Nursing 27. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.1111/inm.12435> [viitattu 21.9.2024].

Schrader-McMillan, A. & Barlow, J. 2017. Improving the effectiveness of the child protection system – A review of literature. Department for Social Policy and Intervention, University of Oxford. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.eif.org.uk/report/improving-the-effectiveness-of-the-child-protection-system-a-review-of-literature> [viitattu 28.9.2024].

SOS-Lapsikylä. 2023. Arviossa hallitusohjelma: Jälkihuoltoikäraja. SOS-Lapsikylä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sos-lapsikyla.fi/blog/2023/07/06/arviossa-hallitusohjelma-jalkihuoltoikaraja/> [viitattu 30.9.2024].

SOS-Lapsikylä. 2024. Tutustu meihin – Yhdenkään lapsen ei pitäisi kasvaa yksin. SOS-Lapsikylä. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.sos-lapsikyla.fi/tutustu-meihin/> [viitattu 5.10.2024].

THL. 2019. Kokemusasiantuntijat lastensuojelussa. Lastensuojelun käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/toimijat/kokemusasiantuntijat-lastensuojelussa#Mitä%20teen%20kun%20haluan%20ottaa%20kokemusasiantuntijan%20mukaan%20lastensuojelutyön%20kehittämiseen?> [viitattu 28.9.2024].

THL. 2022. Kokemusosaaminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/osallisuutta-edistava-hallintomallitukee-osallisuustyön-johtamista/kokemusosaaminen> [viitattu 28.9.2024].

THL. 2023. Joka kuudennesta teinistä tehtiin lastensuojeluilmoitus vuonna 2023. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024043024171> [viitattu 28.9.2024].

THL. 2024. Lastensuojelun sosiaalityön henkilöstömitoitus huhtikuussa 2024. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. WWW-dokumentti. Saatavissa <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2024060645954> [viitattu 28.9.2024].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen lautakunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki. Saatavilla sähköisesti osoitteessa: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf [viitattu 28.9.2024].

Valvira. 2022. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän vastuulla saa olla enintään 35 lasta. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://valvira.fi/-/lastensuojelun-sosiaalityontekijan-vastuulla-saalla-enintaan-35-lasta> [viitattu 26.9.2024].

Videmšek, P. 2017. Expert by experience research as grounding for social work education. *Social Work Education* 36, 1–16. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.1080/02615479.2017.1280013> [viitattu 25.9.2024].

Vilka, H. 2021. Tutki ja kehitä. Jyväskylä. PS-kustannus. 5.painos

Vuori, J. s.a. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa: Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietokanto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/> [viitattu 28.9.2024].

Winn, S. & Lindqvist, S. 2019. Purposeful involvement of experts by experience. *The Clinical Teacher* 16, 183–188. Saatavissa: <http://dx.doi.org/10.1111/tct.13032> [viitattu 27.9.2024].

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Kyselylomake

Liite 3. Tietosuojailmoitus

Hei sinä lastensuojelun kokemusasiantuntija!

Opiskelen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulussa sosiaalialan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa eli sosionomi (YAMK). Teen opinnäytetyötä SOS-Lapsikylän lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokemuksista ja sen vaikutuksista työskennellessään omana itsenään asiantuntijatehtävissä. Tässä saatekirjeessä on linkki Webropol-kyselyyn.

Tämä Webropol-kyselylomake on osa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyötäni. Opinnäytetyölle on myönnetty tutkimuslupa SOS-Lapsikylältä. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokemuksia asiantuntijatehtävissä sekä selvittää millaisia vaikutuksia on omana itsenään työskentelyssä asiantuntijana. Tavoitteena on hyödyntää teiltä kokemusasiantuntijoilta saatua tietoa perehdytyksen sekä oikeanlaisen ja -aikaisen tuen kehittämiseen. Kokemusasiantuntijoiden kokeman omana itsenään työskentelyn vaikutuksia hyödynnetään työtehtävien suunnittelussa ja kehittämisessä.

Tämä kysely on lähetetty täysi-ikäisille SOS-Lapsikylän lastensuojelun kokemusasiantuntijoille. Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja vastauksia käsitellään luottamuksellisesti. Vastaaminen tapahtuu anonymisti eli vastauksista ei voi päätellä henkilöllisyyttäsi. Kyselystä saatu aineisto kerätään ainoastaan tätä opinnäytetyötä varten ja hävitetään opinnäytetyöni valmistuttua.

Vastaamiseen menee noin 5 minuuttia. Vastaamalla tähän kyselyyn autat kehittämään SOS-Lapsikylän lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden tukea. Vastaathan 26.6.2024 mennessä.

Linkki kyselyyn:

<https://link.webpolsurveys.com/S/AF126B40148A7994>

Kiitos osallistumisestasi!

Ystävällisin terveisin

Rainer Sundström

Mikäli tulee kysymyksiä opinnäytetyöhön liittyen, voit olla yhteydessä minuun [sähköpostiosoite poistettu] sekä opinnäytetyön ohjaajaan Anita Näslindh-Ylis-pangariin [sähköpostiosoite poistettu]

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Työskentely lastensuojelun kokemusasiantuntijana

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Tämä Webropol-kysely on osa opinnäyteytötä kokemusasiantuntijoiden kokemuksista ja niiden vaikutuksista työskennellessä asiantuntijatehtävissä.

Tavoitteena on selvittää teidän kokemusasiantuntijoiden kokemuksia ja kehittää perehdytystä sekä kokemusasiantuntijoiden tukea.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista, anonymia ja kestää noin 5 minuuttia. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja ne käytetään ainoastaan tähän opinnäytetyöhön.

[Vastaathan 26.6.2024 mennessä!](#)

Kiitos avustasi!

1. Ikä *

2. Kuinka kauan olet toiminut lastensuojelun kokemusasiantuntijana? *

- Alle vuoden
- 1 - 2 vuotta
- 3 - 4 vuotta
- Yli 5 vuotta

Vastaa seuraaviin väittämiin "Kyllä", "Ei" tai "En osaa sanoa":

3. Toimiminen lastensuojelun kokemusasiantuntijana on palkitsevaa. *

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

4. Tunnen oloni arvostetuksi ja kuulluksi lastensuojelun kokemusasiantuntijana. *

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

5. Olen kokenut haastavia tilanteita toimiessani lastensuojelun kokemusasiantuntijana. *

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

6. Koen voivani vaikuttaa omalla kokemuksellani positiivisesti lastensuojelun kehittämiseen. *

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

7. Saan tarpeeksi tukea ja ohjausta toimintaani lastensuojelun kokemusasiantuntijana. *

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

8. Toiminta lastensuojelun kokemusasiantuntijana on innostavaa. *

-
- Kyllä
 - Ei
 - En osaa sanoa

9. Tunnen itseni osaksi yhteisöä toimiessani lastensuojelun kokemusasiantuntijana. *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

10. Tominta lastensuojelun kokemusasiantuntijana on aiheuttanut minulle stressiä. *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

11. Olen voinut kieltäytyä minua ahdistavista työtehtävistä. *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

12. Olen saanut työskennellä minulle tärkeiden aiheiden parissa. *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

13. Koen saaneeni tarpeeksi tukea ja ohjausta ennen ensimmäisiä kokemusasiantuntijatehtäviäni? *

- Kyllä
- Ei

En osaa sanoa

14. Miten lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden tukea voisi parantaa? *

15. Millaista tukea koet tarvitsevasi toimiessasi lastensuojelun kokemusasiantuntijana? *

16. Mitä onnistumisia tai positiivisia kokemuksia olet kokenut toimiessasi lastensuojelun kokemusasiantuntijana? *

17. Mitä haasteita olet kokenut toimiessasi lastensuojelun kokemusasiantuntijana? *

18. Minkälaista koulutusta koet tarvitsevasi kokemusasiantuntijatoimintaan? *

19. Haluatko kertoa muita ajatuksia, kokemuksia tai ehdotuksia liittyen toimimiseen lastensuojelun kokemusasiantuntijana?

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

TIETOSUOJAILMOITUS

Tietosuojailmoitus sovellettavaksi opiskelijoiden opinnäytetöihin

(Tietosuojalaki 2018/1050, EU:n yleinen tietosuoja-asetus 2016/679)

Pyydämme sinua osallistumaan Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun (Xamk) opintoihin sisältyvään opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Tämä tietosuojailmoitus kuvaa, miten henkilötietojasi käsitellään tutkimuksessa.

Opinnäytetyöhön osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Voit myös halutessasi keskeyttää osallistumisesi koska tahansa. Mikäli keskeytät tutkimuksen tai peruutat suostumuksen käsitellä henkilötietojasi, keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja voidaan anonymisoiduna käyttää osana tutkimusaineistoa.

1. Opinnäytetyön rekisterinpitäjä

Opiskelijan nimi Rainer Sundström

Sähköposti [*sähköposti poistettu*]

Puhelinnumero [*puhelinnumero poistettu*]

2. Opinnäytetyön aihe, kesto ja suorittajat

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden kokemuksia asiantuntijatehtävissä sekä selvittää millaisia vaikutuksia on omana itsenään työskentelyssä asiantuntijana. Opinnäytetyö alkaa toukokuussa 2024 ja päättyy syksyllä 2024. Opinnäytetyö toteutetaan Webropol-kyselyllä, johon vastaavat täysi-ikäiset lastensuojelun kokemusasiantuntijat anonyymisti.

3. Mihin tarkoitukseen henkilötietojani kerätään ja käsitellään?

Tietoja kerätään ja käsitellään opinnäytetyössä lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden perehdyttämistä ja oikea-aikaisen sekä oikeanlaisen tuen lisäämistä varten.

4. Millä perusteella henkilötietojani käsitellään opinnäytetyössä?

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella: tutkittavan suostumus

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

5. Mitä tietoja minusta käsitellään?

Käsiteltäviä tietoja ovat ainoastaan ikä sekä kokemusasiantuntijana toimimisen aika. Henkilötietoja kuten nimi, syntymäaika, sukupuoli ja osoitetietoja ei kerätä.

6. Mistä lähteistä tietoni kerätään?

Tiedot kerätään Webropol-kyselylomakkeen avulla.

7. Luovutetaanko henkilötietojani kolmansille osapuolille?

Rekisteristä ei luovuteta tietoja kolmansille osapuolille.

8. Käsitelläänkö tietojani EU:n tai ETA:n ulkopuolella?

Ei käsitellä.

Xamkissa käytetään tallennustilana Microsoft pilvipalveluita (Teams ja OneDrive). Microsoft käsittelee pääsääntöisesti tietoja EU/ETA-alueella ja alueellisissa tietokeskuksissa. Microsoft on sitoutunut toimimaan EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukaisesti. Microsoftin tietosuojalauseke on luettavissa osoitteesta: <https://privacy.microsoft.com/fi-FI/privacystatement>

9. Kuinka kauan henkilötietojani säilytetään?

Henkilötietoja säilytetään opinnäytetyön julkaisemisesta yhden kuukauden verran eteenpäin. Tämän jälkeen henkilötiedot hävitetään.

10. Miten henkilötietoni suojataan?

Tiedot ovat sähköisessä muodossa suojattuna käyttäjätunnuksien ja salasanojen taakse.

11. Miten voin käyttää tietosuojasetuksen mukaisia oikeuksiani?

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa, johon voi ottaa yhteyttä on: Rainer Sundström, [*sähköposti poistettu*]

- a) Suostumuksen peruuttaminen (tietosuoja-asetuksen 7 artikla)
Sinulla on oikeus peruuttaa antamasi suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen.
- b) Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi ja mitä henkilötietojasi käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.

- c) Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)
Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.
- d) Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)
Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista tietyissä tapauksissa.
- e) Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)
Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa kuten, jos kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.
- f) Vastustamisoikeus (tietosuoja-asetuksen 21 artikla)
Sinulla on oikeus vastustaa henkilötietojesi käsittelyä, jos käsittely perustuu yleiseen etuun tai oikeutettuun etuun. Tällöin ammattikorkeakoulu ei voi käsitellä henkilötietojasi, paitsi jos se voi osoittaa, että käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää oikeutesi.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Valitusoikeus

Sinulla on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkasi sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, mikäli katsot, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679. Suomessa valvontaviranomainen on tietosuojavaikuttettu.

12. Tietosuojavaikuttavan yhteystiedot

Xamkin tietosuojavaikuttavaan saa yhteyden sähköpostiosoitteesta tietosuojavaikuttava@xamk.fi